

Recensie

Titel: De IJzeren eeuw. Het begin van het moderne Nederland

Auteur: Hans Goedkoop en Kees Zandvliet

ISBN: 9789057303418

Prijs: Euro 29,95

Uitgever: Walburg Pers Zutphen

Pagina's: 191, geïllustreerd.

Recentelijk sprak ik met een student-assistente nog uitgebreid over de voordelen van een vaatwasmachine ten opzichte van een afwasborstel en vaatdoek. Ze vond het een pracht uitvinding die alleen nadelig was bij gebruik door vele personen. Immers het apparaat werd nooit snel leeggemaakt en dat leverde voor haar nogal veel ergernis op. Ze zal een jaar of 21 zijn en ik vroeg haar of ze er wel bij stil stond hoeveel uitvindingen en geschiedenisontwikkelingen er zijn geweest voor een babyboomer; of ze maar eens een lijstje wilde maken.

Inderdaad is er op weg naar de moderne tijd ontzettend veel veranderd in de afgelopen zeven decennia voor de diverse generaties . De nieuwe publicatie 'De IJzeren eeuw' sluit uitstekend bij deze gedachte aan. Een publicatie die niet op een beter moment kon komen gezien tegelijkertijd de gelijknamige tentoonstelling loopt in het Amsterdam Museum en er ook een televisieserie aan 'De IJzeren eeuw' wordt gewijd door de NTR.

De lijn van de publicatie 'De IJzeren eeuw' loopt vrijwel gelijk met die van de nieuwe gelijknamige geschiedenisserie die vanaf vrijdag 3 april 2015 vanaf 21.05 uur te zien is op NPO2. Aandacht dus voor de negentiende eeuw. Een eeuw die traag op gang kwam. Halverwege ging Nederland op de schop en kwamen er drastische veranderingen tot stand. Innovatie niet alleen dankzij de regeringsinvloeden maar vooral ook door particulier initiatief. Denk daarbij ondermeer aan ingrijpende politieke-, economische- en sociale vernieuwingen die de basis legden voor het moderne Nederland zoals wij dit kennen: van koningshuis tot grondwet, van parlementaire democratie tot verzuiling. In 'De IJzeren eeuw' worden bruggen, sporen, wegen en kanalen aangelegd, ontwikkelen Amsterdam en Rotterdam zich stormachtig en verrijzen overal in het land industrieën met moderne stoommachines. De overzeese handel bloeit op en aan het eind van de eeuw komen Nederlandse wetenschappers met vijf Nobelprijzen thuis.

Op de televisie wordt in 13 afleveringen vanaf begin april stil gestaan bij de talloze ontwikkelingen binnen 'de IJzeren eeuw', terwijl in het gelijknamige boek van de samenstellers van de serie, in woord en beeld dit is neergezet. Stil wordt ondermeer gestaan bij vragen als: Wat maakte de ijzeren eeuw zo bijzonder? Wat was de impact van de ijzeren eeuw en was die groter dan die van de Gouden eeuw? Natuurlijk wordt er dieper ingegaan op de typische Nederlandse aspecten binnen de ontwikkelingen en wat hebben we geleerd van deze ontwikkelingen in de 19de eeuw en zijn er parallellen te leggen?

Koning Willem I luidde in het begin van de 'IJzeren eeuw' een nieuw tijdperk in met vooral aandacht en warmte voor het volk met een gezonde drang het dagelijks leven veel mooier en beter in beleving te maken. Daarbij werd wel volop trouw aan het Huis van Oranje gevraagd. Vaak wordt niet stilgestaan dat de invoering van een landelijk belastingsysteem en het opzetten van een kadaster tot hogere waarden voor vele landgenoten heeft geleid. Een Grondwet die geheel natuurlijk lijkt maar ook zijn wortels in de beginperiode van de IJzeren eeuw had. Maar het was ook de periode dat het Grote Nederlandse Rijk drastisch kleiner werd door inlevering van bepaald Overzees Gebied aan de Britten. Maar tegelijkertijd was het ook de tijd van de invoering van een kolonie 'de luije buiken', ofwel de paupers.

Tal van topics worden in de serie en het boek behandeld zoals de opstand van de Belgen tegen het Koninkrijk, destijds nog onderdanen van de Nederlanden; Van Speijk die nogmaals voorbij komt met zijn explosieven; het opzetten van musea en nutsbedrijven, spaarsystemen en meer. Dit alles met als doel Nederland nog stabiel te maken. Vermakelijk in het zeer geschiedkundig boek 'IJzeren eeuw' is voor de babyboomer erachter te komen dat de hedendaagse 'tijdsinstelling' pas in het laatste deel van de voornoemde eeuw gedeeltelijk tot stand kwam.

Landgenoten gingen zich ook gemakkelijker verplaatsen, bruggen werden gebouwd en een aanzet tot een groot spoorwegnet kwam tot stand. Een deel van het boek en de serie is ook terecht toebedeeld aan de belangrijke rol van rijke industriëlen, met als groot voorbeeld de Groninger W.A. Scholten.

Ook wordt terloops een onderscheidend beeld geschetst van Amsterdammers en Rotterdammers uit die tijd, dit door de ogen van de Portugese schrijver Ortigao. Maar ook komt de grote armoede aan bod waarbij het aantal vondelingen in Amsterdam drastisch toenam en diverse ziektes vele slachtoffers eisten. In het midden van de

IJzeren eeuw werd stap voor stap de zoektocht naar verbetering van levensomstandigheden gedaan. Van grote waarde zeker ook de opkomst van het spoor, de paardentram, gevolgd door de elektrische tram. Maar verplaatsing gebeurde door avonturiers ook met een hete luchtballon. Als het om bewegingen in het vervoer gaat dient de oprichting van de ANWB niet te worden vergeten.

Veel meer interessante onderwerpen als boven beschreven komen in het rijk geïllustreerde boek aan bod, waarin ook een lijst met belangrijke jaartallen is opgenomen. 'De IJzeren eeuw. Het begin van het moderne Nederland' is zondermeer de moeite van het aanschaffen waard, het beste nog voordat de serie met de gelijknamige naam in april via de NRT op het beeldscherm zal verschijnen.

Hans Knot maart 2015